

RAPPORT OM GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER – 2022

I 2021 oplevede vi både fremgang og tilbagegang med hensyn til beskyttelsen af grundlæggende rettigheder. FRA's *rapport om grundlæggende rettigheder – 2022* gennemgår udviklingen på dette område og fastslår både, hvad der er opnået, og hvilke områder, der fortsat volder bekymring. Publikationen indeholder FRA's udtalelser om udviklingen på de afdækkede emneområder og et sammendrag af den underliggende evidens for disse udtalelser. Den giver således en kompakt, men informativ oversigt over de vigtigste udfordringer, som EU og medlemsstaterne står over for med hensyn til grundlæggende rettigheder.

FRA'S UDTALELSER

1 **[FOKUS]**

Sociale rettigheder og ligestilling i lyset af genopretningen efter covid-19-pandemien

3

Gennemførelse og anvendelse af chartret på nationalt plan

6

Ligebehandling og ikkeforskelsbehandling

9

Racisme, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed

12

Ligestilling og inklusion af romaer

15

Asyl, visum, migration, grænser og integration

17

Informationssamfundet, privatlivets fred og databeskyttelse

20

Barnets rettigheder

23

Adgang til domstolsprøvelse

25

Status og tendenser inden for gennemførelsen af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap

Manuskriptet afsluttet i april 2022.

Hverken Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder eller personer, der handler på vegne af Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder, påtager sig noget ansvar for brugen af den efterfølgende information.

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2022

Print	ISBN 978-92-9461-807-8	ISSN 2467-2394	doi:10.2811/460105	TK-AM-22-001-DA-C
PDF	ISBN 978-92-9461-777-4	ISSN 2467-2629	doi:10.2811/085291	TK-AM-22-001-DA-N

© Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder, 2022

Gengivelse tilladt med kildeangivelse.

Ved enhver brug eller gengivelse af fotos eller andet materiale, der ikke er omfattet af Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheds ophavsret, skal der indhentes tilladelse direkte fra indehaveren af ophavsretten.

Fotos:

Forside: © BGStock72/Adobe Stock; myboys.me/Adobe Stock; Lazyllama/Adobe Stock

Side 1: © Rob/Adobe Stock

Side 2: © BGStock72/Adobe Stock

Side 2: © RioPatuca Images/Adobe Stock

Side 3: © FRA

Side 3: © AlexImx/Adobe Stock

Side 4: © Bluedesign/Adobe Stock

Side 6: © Aleksander Kalka/NurPhoto/Getty Images

Side 7: © Mangostar/Adobe Stock

Side 8: © Ananass/Adobe Stock

Side 9: © myboys.me/Adobe Stock

Side 9: © dusanpetkovic1/Adobe Stock

Side 10: © Ton Koene/Alamy Stock Photo

Side 11: © Fizkes/Adobe Stock

Side 12: © Birute/iStock

Side 13: © FRA

Side 14: © Philippe Huguen/AFP/Getty Images

Side 15: © Jacopo/Adobe Stock

Side 15: © BalkansCat/iStock

Side 16: © Elmar Gubisch/Adobe Stock

Side 16: © Henry-Martin Klemt/Adobe Stock

Side 17: © Jirsak/Adobe Stock

Side 17: © Gorodenkoff/Adobe Stock

Side 18: © Vitalii Vodolazsky/Adobe Stock

Side 19: © Michael Traitov/Adobe Stock

Side 20: © New Africa/Adobe Stock

Side 20: © Ralf Geithe/Adobe Stock

Side 21: © Jenny Matthews/Getty Images

Side 22: © Emin Ozkan/Adobe Stock

Side 23: © Jirsak/AdobeStock

Side 24: © AJ_stock_photos/Adobe Stock

Side 24: © Corgarashu/Adobe Stock

Side 25: © Chansom Pantip/Adobe Stock

Side 26: © Jenny Sturm/Adobe Stock

Side 27: © Seventyfour/Adobe Stock

Side 28: © Nathaphat Nampix/Adobe Stock

SOCIALE RETTIGHEDER OG LIGESTILLING I LYSET AF GENOPRETNINGEN EFTER COVID-19-PANDEMIEN

Covid-19-pandemien har påvirket folks udøvelse af deres sociale rettigheder, omend i ulige grader. Store dele af befolkningen i EU har oplevet en større dødelighed, øget risiko for fattigdom, restriktioner på beskæftigelse, manglende adgang til digital infrastruktur, begrænset adgang til sundhedspleje, børnepasning og uddannelse, begrænset adgang til deltagelse i samfundslivet og ubalance mellem deres arbejds- og privatliv.

Fra EU-hold har Europa-Kommissionen og flere agenturer ydet en hurtig indsats, herunder Det Europæiske Center for Forebyggelse af og Kontrol med Sygdomme, som kommer med en detaljeret ugentlig analyse af den epidemiologiske situation, og Det Europæiske Lægemiddelagentur, der vurderer covid-19-behandlinger og -vacciner. For at imødegå de sociale virkninger af pandemien blev der desuden stillet 723,8 mia. EUR til rådighed for medlemsstaterne via genopretnings- og resiliensfaciliteten. Som følge heraf har medlemsstaterne foreslået mere end 850 foranstaltninger med henblik på bedre gennemførelse af sociale rettigheder i forbindelse med genopretningen efter pandemien.

Gennemførelsen af disse foranstaltninger skal systematisk overvåges for så vidt angår overholdelsen af de grundlæggende rettigheder for at sikre, at de anvendes effektivt, og at de respekterer folks rettigheder. Medlemsstaterne inddrager dog ikke generelt ansvarlige organer med en menneskerettighedsdimension med henblik på at overvåge effektiviteten af de foranstaltninger, der er vedtaget i forbindelse med deres genopretnings- og resiliensplaner til fremme af sociale rettigheder.

EU's engagement i de sociale rettigheder er forankret i EU-retten, som det fremgår af artikel 4, 9 og 151 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde og af artikel 3 i traktaten om Den Europæiske Union, samt afsnit IV om solidaritet i EU's charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).

I 2021 reagerede EU og medlemsstaterne på covid-19-pandemien med en fornyet forpligtelse til at realisere et »socialt Europa«, som demonstreret ved det sociale topmøde i Porto og handlingsplanen for den europæiske søjle for sociale rettigheder. Forordningen om en genopretnings- og resiliensfacilitet (EU) 2021/241 afspejler Unionens juridiske og politiske engagement og forpligter medlemsstaterne til at redegøre for, hvordan deres nationale genopretnings- og resiliensplaner vil bidrage til gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder. Forordningen indeholder også henvisninger til grundlæggende rettigheder, f.eks. med hensyn til databeskyttelse, miljøbeskyttelse og ligestilling.

EU stillede 723,8 mia. EUR til rådighed for medlemsstaterne via faciliteten, herunder til at tage hånd om pandemiens sociale skadevirkninger. Faciliteten er derfor et vidnesbyrd om Unionens engagement i opbyggelsen af et mere retfærdigt, inklusivt og socialt Europa. Den gjorde det

FRA'S UDTALELSE 1.1.

EU og medlemsstaterne bør fremme de sociale rettigheder for personer, som befinder sig i en sårbar situation og har været direkte berørt af pandemien, gennem udbetaling af midler fra genopretnings- og resiliensfaciliteten i overensstemmelse med alle relevante retlige og politiske forpligtelser. EU-medlemsstaterne bør tilpasse de finansierede foranstaltninger, hvis de ikke anses for at være tilstrækkeligt effektive til at tage hånd om sociale sårbarheder.

muligt for medlemsstaterne at fremsætte forslag til mere end 850 foranstaltninger, der vil medvirke til at fremme den sociale og territoriale samhørighed og realiseringen af sociale rettigheder. Disse foranstaltninger tager sigte på en række sociale sårbarhedspunkter blandt forskellige befolkningsgrupper i EU, herunder udsatte kvinder, børn og unge, personer med handicap, ældre, romaer og personer med usikre arbejdsforhold.

Generelt set medtog medlemsstaterne foranstaltninger i deres nationale genopretnings- og resiliensplaner for at fremme uddannelseskvaliteten, beskæftigelsesmulighederne og integrationen på arbejdsmarkedet. Nogle af dem tager specifikt sigte på børn og unge. Andre foranstaltninger vedrører omkalfatringen af de sociale sikringsordninger og sociale systemer, mens andre vedrører forbedret adgang til sundhedspleje og langtidspleje.

FRA'S UDTALELSE 1.2.

EU og medlemsstaterne bør sikre, at midler fra genopretnings- og resiliensfaciliteten ikke anvendes på en måde, der er uforenelig med EU's charter om grundlæggende rettigheder eller konventionen om rettigheder for personer med handicap. Europa-Kommissionen og EU-medlemsstaterne bør indføre effektive mekanismer til overvågning af grundlæggende rettigheder i forbindelse med faciliteten. De kompetente myndigheder i medlemsstaterne opfordres til at foretage systematiske og meningsfulde høringer af deres ansvarlige menneskerettigheds- og ligestillingsorganer i denne proces. Dette kunne omfatte indhentning af rådgivning fra dem om indførelse af systemer til sikring af overholdelse af EU's charter om grundlæggende rettigheder og forpligtelser, der følger af konventionen om rettigheder for personer med handicap. EU-medlemsstaterne kunne også overveje at inddrage de ansvarlige menneskerettighedsorganer i konsekvensanalyser af de grundlæggende rettigheder i forbindelse med genopretningsforanstaltninger.

Offentlige midler, herunder EU-midler, spiller en central rolle med hensyn til at sikre de grundlæggende rettigheder, herunder de sociale rettigheder. Dette er navnlig tilfældet, når de relevante myndigheder sikrer, at de ikke finansierer aktiviteter, der er uforenelige med de grundlæggende rettigheder. Dette kræver effektiv kontrol med anvendelsen af midler i praksis.

Forordningen om faciliteten indeholder bestemmelser om, at medlemsstaterne skal aflægge rapport to gange om året i forbindelse med det europæiske semester om de fremskridt, der er gjort hen imod målene i deres genopretnings- og resiliensplaner (artikel 27). Forordningen indeholder dog ikke i samme grad som forordningen om fælles bestemmelser procedurer, der skal sikre overholdelsen af de grundlæggende rettigheder i forbindelse med udbetalingen af støttemidler, hvad enten det drejer sig om oprettelsen af nationale overvågningsmekanismer eller inddragelsen af de nationale ansvarlige myndigheder med en menneskerettigheds- eller ligestillingsdimension i sådanne mekanismer.

Nogle medlemsstater har fremsat forslag til foranstaltninger i deres planer, som kan give anledning til betænkeligheder med hensyn til foreneligheden med EU's charter om grundlæggende rettigheder eller konventionen om rettigheder for personer med handicap. F.eks. er det ikke sikkert, at anvendelse af midler fra en facilitet til at renovere eller bygge institutioner for personer med handicap er i overensstemmelse med artikel 19 i konventionen om rettigheder for personer med handicap om retten til et selvstændigt liv og til at være en del af samfundet.

2

GENNEMFØRELSE OG ANVENDELSE AF CHARTRET PÅ NATIONALT PLAN

Rådet for Den Europæiske Union har udtrykt sin fulde tilslutning til Europa-Kommissionens »Strategi til styrkelse af anvendelsen af chartret om grundlæggende rettigheder i EU«. Den 10-årige strategi og Rådets konklusioner lægger stor vægt på anvendelsen af chartret på nationalt plan og understreger de nationale aktørers relevans.

På nationalt plan fortsætter domstole, parlamenter, regeringer og andre organer med at bruge chartret, som nævnes i domme, konsekvensanalyser og parlamentsdebatter, hvilket evidensindsamlet i 2021 viser. Der er kun få eksempler på politiktiltag, der har til formål at forbedre uddannelsen i chartret. Indtil videre synes de nationale organer dog ikke at gennemføre Kommissionens strategi og Rådets konklusioner gennem en koordineret og langsigtet planlægning, men ikke desto mindre kan udpegningen af nationale kontaktpunkter vedrørende chartret være tegn på mere synlige fremskridt i 2022.

På EU-plan

I begyndelsen af marts 2021 vedtog Rådet for Den Europæiske Union konklusioner om en styrkelse af anvendelsen af EU's charter om grundlæggende rettigheder. Disse konklusioner har potentiale til at bidrage til en bedre anvendelse af chartret på nationalt plan og dermed til en bedre beskyttelse af de grundlæggende rettigheder i EU's medlemsstater. Rådet opfordrer til mere uddannelse, øget bevidstgørelse, bedre regler om lovgivning, øget udveksling af erfaringer og praksis med hensyn til anvendelsen af chartret, strenge betingelser i chartret vedrørende EU-midler, øget koordinering af charterrelaterede spørgsmål, styrkede nationale menneskerettighedsinstitutioner og mere samarbejde med civilsamfundet.

Europa-Kommissionens charterstrategi udløste også reaktioner fra Regionsudvalget og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg. De understregede betydningen af at inddrage henholdsvis regionale aktører og aktører i civilsamfundet. Europa-Parlamentet understregede betydningen af at overvåge gennemførelsen af alle rettigheder i chartret.

FRA'S UDTALELSE 2.1.

EU-institutionerne bør anvende deres respektive policydokumenter, der blev vedtaget i 2021, som benchmarks for deres fremtidige indsats for at sikre, at chartret anvendes fuldt ud. Enhver gennemgang af gennemførelsen af disse policydokumenter nødvendiggør, at der regelmæssigt indsamles data, information og erfaringer fra relevante nationale og lokale aktører.

Rådet kunne f.eks. anvende de hovedområder, der blev fastlagt i dets charterrelaterede konklusioner fra 2021, som en referenceramme, når det i fremtiden skal fremsætte bemærkninger om anvendelsen af chartret om grundlæggende rettigheder. Ved udarbejdelsen af sådanne årlige opfølgende konklusioner om chartret kan Rådet overveje at tilrettelægge en interaktiv og evidensbaseret udveksling i den relevante arbejdsgruppe i Rådet for at fremme gensidig læring, samtidig med at de nationale charterkontaktpunkter inddrages.

EU's agenturer og organer kunne overveje at følge eksemplet med agenturer for retlige og indre anliggender og regelmæssigt vurdere, hvordan de kan videreudvikle deres bidrag til gennemførelsen og fremme af rettighederne i chartret.

Den regelmæssige indsamling af lovende praksis i forbindelse med anvendelsen af chartret er indledt med den moderniserede e-justiceportal, som Europa-Kommissionen har stået for. De ni agenturer for retlige og indre anliggender gennemførte den anden årlige charterudveksling og drøftede forskellige foranstaltninger, der blev indført for at sikre og fremme anvendelsen af chartret inden for deres respektive mandater.

Alle disse dokumenter og tendenser på EU-plan i 2021 er et godt grundlag for yderligere udvikling.

FRA'S UDTALELSE 2.2.

EU-medlemsstater, der endnu ikke har oprettet kontaktpunkter for chartret, som charterstrategien opfordrer til, bør gøre det inden længe for at fremme en koordineret og effektiv gennemførelse af charterstrategien.

EU-medlemsstaterne bør overveje at gennemføre Europa-Kommissionens charterstrategi og Rådets konklusioner ved en struktureret proces på basis af konkrete mål, milepæle og tidsplaner. Dette kan ske i form af en særlig handlingsplan for chartret eller ved at henvise konkret til chartret i eksisterende handlingsplaner eller strategier.

EU-medlemsstaterne bør overveje at vurdere omfanget af den ekspertise i chartret, som de yder i forbindelse med professionel uddannelse til fremtidige og praktiserende dommere, anklagere og advokater, med henblik på at udvikle foranstaltninger, der tager fat på eventuelle mangler i denne henseende, og trække på den eksisterende ekspertise fra nationale og internationale uddannelsesinstitutioner og anvende redskaber, der er tilgængelige på internationalt plan, f.eks. dem, der er udviklet af FRA.

På nationalt plan

Der blev lagt stor vægt på det nationale forvaltningsniveau i 2021, hvilket Rådets konklusioner viser. Denne tendens bygger på charterstrategien fra 2020, hvor Kommissionen har opfordret medlemsstaterne til at tage konkrete skridt, f.eks. til at oprette kontaktpunkter i de nationale forvaltninger, tilpasse procedurerne for konsekvensanalyser og retlig granskning og sikre, at forvaltningen af EU-midlerne overvåges af udvalg med tilstrækkelig ekspertise i chartret, eller styrke nationale menneskerettighedsinstitutioner. Kommissionen opfordrede også medlemsstaterne til at udvide charterrelaterede politiktiltag inden for uddannelse, oplysning eller fremme af et støttende og sikkert miljø for civilsamfundsorganisationer og rettighedsforkæmpere.

Gennemførelse af alle disse dimensioner kræver en ændring i den nationale kultur for grundlæggende rettigheder. Grundlæggende rettigheder er i praksis fortsat koncentreret om den nationale forfatningsret og den europæiske menneskerettighedskonvention, hvilket bevismateriale fra retssager, men også fra begrundelserne for de grundlæggende rettigheder, som anvendes i forbindelse med lovgivning, viser. Dette signalerer, at chartrets merværdi endnu ikke er tilstrækkeligt udnyttet, og at samspillet mellem chartret og national ret og chartret og den europæiske menneskerettighedskonvention endnu ikke er en tilstrækkelig del af standarduddannelsesplanerne.

Hertil kommer, at der kun er få synlige bestræbelser på nationalt plan for at gennemføre charterstrategien ved en struktureret proces med konkrete mål, milepæle og tidsplaner. Oprettelsen af kontaktpunkter for chartret er et vigtigt første skridt i denne retning, da de kan styre eller bistå med gennemførelsen af charterstrategien. Indtil videre har kun halvdelen af medlemsstaterne udpeget deres kontaktpunkter for chartret.

På lokalt plan

Ser man på det lokale forvaltningsplan, er det værd at huske, at chartret »finder anvendelse på regionale eller lokale organer og på offentlige organisationer, når de gennemfører EU-retten« (se forklaringerne i artikel 51, EUT C 303 af 14.12.2007, s. 17). Myndighederne bør dele deres erfaringer og praksis for at muliggøre gensidig læring.

I 2021 åbnede Kommissionen en sektion i den europæiske e-justiceportal, hvor medlemsstaterne kan udveksle bedste praksis med hensyn til anvendelse af og kendskab til chartret, herunder på lokalt plan. Hidtil har de imidlertid ikke anvendt portalen meget til dette formål.

I Europa-Kommissionens strategi for chartret forekommer udtrykket »lokal« 17 gange. Den opfordrer ikke kun til at udveksle bedste charterpraksis på lokalt plan og fremme et støttende og sikkert miljø for civilsamfundsorganisationer og rettighedsforkæmpere på lokalt plan, men kræver også, at medlemsstaterne giver tilstrækkelig vejledning lokalt, så de lokale myndigheder kan opfylde deres forpligtelser i henhold til chartret. Strategien peger desuden på lokale organers muligheder for at øge kendskabet til folks rettigheder og til, hvad folk kan gøre, hvis deres rettigheder krænkes.

Rådets konklusioner, der blev vedtaget i marts 2021, understreger også den rolle, som de regionale og lokale myndigheder, herunder embedsværket, spiller »for integrationen af chartret og sikring af overholdelse af de grundlæggende rettigheder inden for politikudformning og for at fremme en kultur for grundlæggende rettigheder på alle niveauer af den udøvende magt«.

De lokale myndigheder har imidlertid ikke et særlig stort kendskab til chartret ifølge FRA's analyse af data fra de høringer, som Europa-Kommissionen foretog ved udarbejdelsen af strategien for chartret. Muligheden for bedre beskyttelse og fremme af grundlæggende rettigheder på lokalt plan er hævet over enhver tvivl. For eksempel stillede FRA forslag om en ramme i 2021, der tager sigte på at tilskynde flere byer i EU til at blive menneskerettighedsbyer og til at hjælpe med at udvikle en lokal kultur for rettigheder.

FRA'S UDTALELSE 2.3.

EU-medlemsstaterne bør drøfte den nye charterstrategi med de lokale og regionale myndigheder og undersøge, hvordan de bedst kan bidrage til at fremme grundlæggende rettigheder og chartret.

De lokale og regionale myndigheder bør sikre sig, at der henvises til chartret i deres instrumenter, procedurer og politikker. Den eksisterende lokale praksis bør meddeles til de nye nationale charterkontaktpunkter for at sikre, at de kan udveksle denne praksis og erfaring med andre medlemsstater – f.eks. gennem den europæiske e-justiceportal.

Byer kan overveje at blive menneskerettighedsbyer og styrke hensynet til grundlæggende rettigheder i deres arbejde, programmer og aktiviteter. Rammen for at styrke rettigheder lokalt, som foreslået af FRA, kunne være nyttigt i den henseende.

Regionsudvalget kunne overveje regelmæssigt at skabe et forum for udveksling af charterrelaterede erfaringer og lovende praksis.

3

LIGEBEHANDLING OG IKKEFORSKELSBEHANDLING

21-årsdagen for EU's direktiver om ligebehandling faldt i 2021. Den førte til en statusopgørelse over resultater og forspildte muligheder og evalueringer af gennemførelsen af lovgivningen, men vigtigst af alt overvejelser om de næste skridt, der skal tages. I år omhandler kapitlet forskelsbehandling af LGBTI-personer og forskelsbehandling af EU-borgere på grundlag af deres nationalitet.

Krænkelser af LGBTI-personers rettigheder i nogle medlemsstater samt en stigning i relaterede hadforbrydelser og hadefulde ytringer – hvilket kan afspejle både en faktisk stigning i antallet af hændelser og en øget vilje til at indberette dem – har givet anledning til reaktioner fra flere internationale institutioner. Samtidig har der været en stigende anerkendelse af familieretlige rettigheder for par af samme køn og homoseksuelle forældre i international og national retspraksis.

Der er nogen evidens for, at EU-borgere oplever forskelsbehandling på grundlag af deres nationalitet på forskellige områder af tilværelsen, men der er ikke indsamlet mange data herom.

I 2021 påvirkede nogle af foranstaltningerne til bekæmpelse af covid-19 LGBTI-personer i negativ retning, mens EU-borgere stod over for visse problemer ved passage af EU-grænser og ved modtagelse eller registrering af deres vaccinationer.

I år omhandler kapitlet forskelsbehandling af LGBTI-personer og forskelsbehandling af EU-borgere på grundlag af deres nationalitet.

FRA'S UDTALELSE 3.1.

Med hensyn til det planlagte lovgivningsinitiativ om anerkendelse af forældreskab og dertil knyttede foranstaltninger bør Europa-Kommissionen udstikke de relevante rammer for medlemsstaterne og yderligere retningslinjer for at sikre gensidig anerkendelse af forældreskab for par af samme køn.

EU-medlemsstaterne bør gennemføre de foranstaltninger, der indgår i EU-strategien for ligestilling af LGBTIQ-personer, ved at udvikle nationale handlingsplaner og strategier og ved at styrke den retlige beskyttelse af LGBTIQ-personer mod vold og hadefulde ytringer.

I 2021 var der en stigende anerkendelse af familieretlige rettigheder for par af samme køn og homoseksuelle forældre i international og national retspraksis og lovgivning. Gensidig anerkendelse af forældreskab for par af samme køn mellem medlemsstaterne er dog stadig vanskeligt i lyset af uoverensstemmelser mellem EU-landene med hensyn til retlig anerkendelse af par af samme køn og deres familieretlige rettigheder (med hensyn til adoption, surrogatmoderskab eller fertilitetsbehandling). Dette skaber juridisk usikkerhed og griber ikke kun ind i retten til fri bevægelighed, men også i retten til familieliv, når anerkendelsen af familiemæssige bånd mellem forældre og børn, der er lovligt etableret i et andet land, nægtes.

Europa-Kommissionen erkendte, at forskelle i medlemsstaternes regler om forældreskab og manglen på lovvalgsregler i EU på dette område kan give familier problemer med at krydse grænser inden for EU. Den overvejer et lovgivningsinitiativ om grænseoverskridende anerkendelse af forældreskab mellem EU's medlemsstater. Forslaget vil fastlægge fælles lovvalgsregler og fælles bestemmelser om anerkendelse af retsafgørelser om forældreskab. Selv om den materielle ret om forældreskab henhører

under medlemsstaternes kompetence, kan EU vedtage foranstaltninger vedrørende familieret med grænseoverskridende virkninger i henhold til artikel 81, stk. 3, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF).

Grænseoverskridende anerkendelse af forældreskab er særlig vanskelig for forældre af samme køn på grund af forskelle i medlemsstaternes retlige rammer. Dette strider mod retten til respekt for familielivet og barnets rettigheder samt barnets rettigheder, som udspringer af unionsborgerskabet.

EU-Domstolen anerkendte familiebåndene mellem forældre af samme køn og deres barn i sagen *V.M.A. mod Stolichna obshtina*. Den mindede om, at medlemsstaterne kun kan fravige deres forpligtelser i henhold til EU-retten om fri bevægelighed, hvis de ikke krænker de grundlæggende rettigheder i henhold til chartret om grundlæggende rettigheder. Domstolen konkluderede, at det ville være i strid med artikel 7 (retten til respekt for familieliv) og artikel 24 (barnets rettigheder) i chartret, hvis barnet blev frataget muligheden for at have forbindelse med en af sine forældre ved udøvelsen af sin ret til fri bevægelighed, eller hvis det er umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve denne ret i praksis, fordi forældrene har samme køn. Domstolen lagde vægt på, at forpligtelsen til at anerkende forholdet mellem forældre og barn i forbindelse med den frie bevægelighed ikke underminerer den nationale identitet og nationale kompetencer.

Desuden har foranstaltninger til at inddæmme pandemien, herunder nedlukninger og indrejserestriktioner til medlemsstater, ramt partnere til og børn af LGBTIQ-personer samt unge LGBTIQ-personer i flere medlemsstater uforholdsmæssigt hårdt. De førte til stigninger i vold i hjemmet, hadefulde ytringer og hadforbrydelser og begrænset adgang til psykologhjælp og sundhedspleje.

I den forbindelse får EU-strategien for ligestilling af LGBTIQ-personer større betydning. Heri fastsættes målrettede foranstaltninger omkring fire hovedsøjler: at bekæmpe forskelsbehandling, skabe sikkerhed, opbygge inkluderende samfund og gå forrest i opfordringen til ligestilling for LGBTIQ-personer. Som meddelt i strategien oprettede Kommissionen i 2021 en undergruppe vedrørende ligestilling for LGBTIQ-personer under **gruppen på højt plan vedrørende ikkeforskelsbehandling, ligebehandling og mangfoldighed** med henblik på at støtte og overvåge fremskridtene i medlemsstaterne hvad angår LGBTIQ-rettigheder, herunder udviklingen af nationale handlingsplaner.

Fleere medlemsstater vedtog nationale handlingsplaner med henblik på at bekæmpe forskelsbehandling generelt, herunder med hensyn til LGBTIQ-rettigheder. Andre opstillede handlingsplaner specifikt rettet mod ligestilling for LGBTIQ-personer. Disse handlingsplaner, som listen over tiltag til fremme af ligestilling for LGBTI-personer fra 2015-2019 allerede taler for, er nødvendige for at anerkende LGBTIQ-personers særlige behov for at beskytte deres rettigheder og indføre specifikke foranstaltninger.

FRA'S UDTALELSE 3.2.

EU-medlemsstaterne bør sikre, at ingen lovgivning og administrativ praksis fører til forskelsbehandling af EU-borgere og i visse sammenhænge deres familiemedlemmer på grundlag af nationalitet inden for EU-rettens anvendelsesområde. Regelmæssig indsamling af data og erfaringer vil give nyttige input i denne henseende.

Kommissionen bør styrke den bistand, der ydes til medlemsstaterne med hensyn til udveksling af information og styrkelse af bevidstheden om forebyggelse af forskelsbehandling af EU-borgere på grundlag af nationalitet.

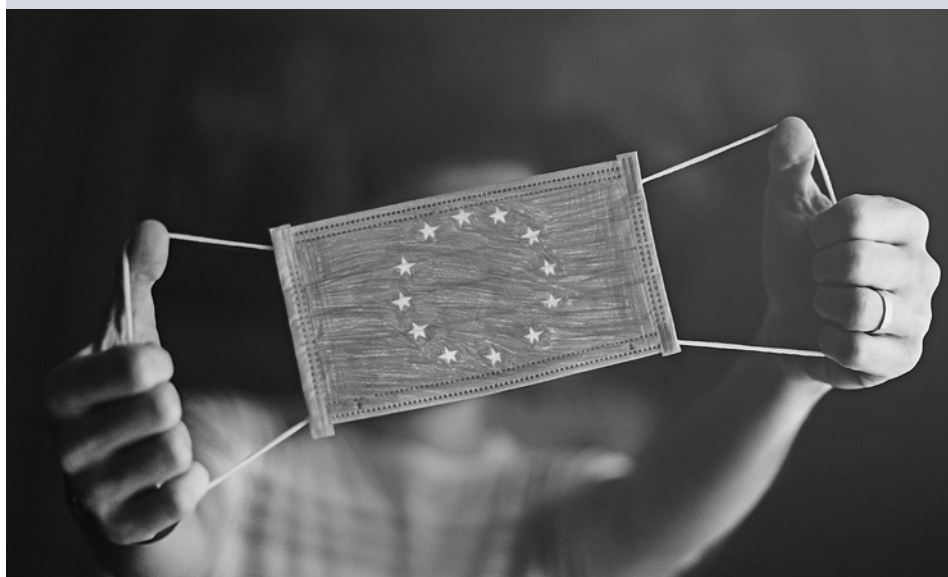
Forskelsbehandling af unionsborgere på grundlag af deres nationalitet kan skabe hindringer for den frie bevægelighed, selv om den ikke direkte vedrører gennemførelsen af lovgivningen om fri bevægelighed.

Det følger både af artikel 18 i TEUF og af artikel 21, stk. 2, i chartret, at enhver forskelsbehandling, der udøves på grundlag af nationalitet, inden for EU-rettens anvendelsesområde, er forbudt. Dette forbud har direkte virkning – horisontalt og vertikalt. Det betyder, at fysiske personer under visse betingelser kan påberåbe sig det over for både private enheder og statslig myndighed.

Artikel 24, stk. 1, i direktivet om fri bevægelighed (2004/38/EF) bekræfter den grundlæggende forpligtelse til at anvende traktaternes bestemmelser uden forskelsbehandling på: »alle unionsborgere, der i henhold til dette direktiv opholder sig i værtsmedlemsstaten, og på værtsmedlemsstatens egne statsborgere. Denne ligebehandling gælder også familiemedlemmer, der ikke er statsborgere i en medlemsstat, men som har ret til ophold

eller ret til tidsubegrænset ophold«. I henhold til artikel 4 i håndhævelsesdirektivet 2014/54/EU om arbejdstagernes fri bevægelighed er medlemsstaterne forpligtede til at udpege ligebehandlingsorganer til at fremme, analysere, overvåge og støtte ligebehandling af EU-arbejdstagere og deres familiemedlemmer uden forskelsbehandling på grundlag af nationalitet men også uden uberettigede begrænsninger i eller hindringer for deres ret til fri bevægelighed.

EU-borgere og deres familiemedlemmer udsættes fortsat for forskelsbehandling på grundlag af nationalitet inden for forskellige områder, herunder beskatning, retten til erhvervsudøvelse og adgang til varer og tjenesteydelser, herunder sundhedsydelser eller sociale ydelser, i henhold til evidens fra FRA's forskning i 2021. Under covid-19-pandemien havde visse foranstaltninger, herunder udrulningen af vaccinationsprogrammer eller rejserestriktioner, negative virkninger for EU-borgere fra andre medlemsstater. Selv om forskelsbehandling på grundlag af nationalitet ikke synes at være så udbredt i forhold til andre former for forskelsbehandling, er der ikke tilstrækkelige data omkring dette. Der er heller ikke tilstrækkeligt kendskab til, hvornår sådan forskelsbehandling finder sted, selv om unionsborgerskab er en af hjørnestenene for integration i EU, hvilket EU-Domstolen har gentaget ved flere lejligheder, og Kommissionens rapporter hvert tredje år om unionsborgerskabet fremhæver.

4

RACISME, FREMMEDHAD OG INTOLERANCE I FORBINDELSE HERMED

Racistiske hadforbrydelser og hadefulde ytringer fortsatte i hele EU i 2021. Migranter og etniske minoriteter, herunder romaer, jøder, muslimer og asiater, fik fortsat skylden for spredningen af covid-19.

Kommissionen har taget afgørende skridt til at gennemføre gældende EU-lovgivning ved at indlede traktatbrudsprocedurer mod 11 EU-medlemsstater for ikke fuldt ud og korrekt at have indarbejdet rammeafgørelsen om racisme og fremmedhad i den nationale ret. Den opfordrede også medlemsstaterne til at forbedre gennemførelsen af bestemmelserne i direktivet om racelighed.

På baggrund af forpligtelserne i hele EU til at bekæmpe racisme vedtog medlemsstaterne nationale handlingsplaner mod racisme og fortsatte med at styrke foranstaltningerne med henblik på at adressere datamangler og udvikle strukturer og processer til effektiv indberetning af racistiske hændelser.

Rammeafgørelsen om racisme og fremmedhad 2008/913/RIA fastlægger en fælles strafferetlig tilgang over for former for racisme og fremmedhad, der manifesterer sig som hadefulde ytringer og hadforbrydelser. I 2021 indledte Europa-Kommissionen traktatbrudsprocedurer mod 11 medlemsstater, som ikke fuldt ud og korrekt havde indarbejdet rammeafgørelsen i den nationale ret. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (ECHR) og de øverste nationale domstole fastsætter grænserne for at bruge ytringsfriheden til at begrunde hadefulde ytringer og tilskynde til had.

Racisme var fortsat en alvorlig udfordring i hele EU i 2021. Som officielle og uofficielle rapporter viser, fortsatte racistiske hadforbrydelser og hadefulde ytringer. Desuden udtrykte internationale og nationale menneskerettighedsorganer bekymring under pandemien over det stigende omfang af hadefulde ytringer online, ofte fremsat af medier eller politikere over for migranter og etniske minoriteter.

FRA'S UDTALELSE 4.1.

EU-medlemsstaterne bør gennemføre og anvende bestemmelserne i Rådets rammeafgørelse om bekæmpelse af racisme og fremmedhad fuldt ud og korrekt. Dette omfatter medlemsstater, der træffer foranstaltninger til at sikre, at et racistisk eller fremmedfjendsk motiv betragtes som en skærpende omstændighed, eller alternativt at domstolene tager et sådant motiv i betragtning ved fastsættelsen af sanktioner.

FRA'S UDTALELSE 4.2.

EU-medlemsstaterne bør væsentligt forbedre effektiviteten af deres foranstaltninger og institutionelle ordninger til at anvende direktivet om racelighed fuldstændigt, navnlig hvad angår sanktioner, der er effektive og forholdsmæssige og har afskrækkende virkning, i tilfælde af tilsidesættelse af de forpligtelser, der er fastsat i direktivet om racelighed. Dette kan være med til at reducere de barrierer, som etniske minoriteter og migranter står over for, når de forsøger at få adgang til uddannelse, beskæftigelse, varer og tjenesteydelser, herunder bolig, og social sikring.

I henhold til artikel 21 i EU's charter om grundlæggende rettigheder er enhver forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse eller race forbudt. Tilsvarende forbyder direktiv 2000/43/EF om racelighed forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse eller race med hensyn til adgang til uddannelse, beskæftigelse, tjenesteydelser (herunder bolig) og social sikring (herunder sundhedspleje). 21 år efter vedtagelsen af direktivet om racelighed gennemfører en række medlemsstater stadig ikke direktivets bestemmelser fuldt ud, fremgår det af rapporter fra Europa-Kommissionen og fra internationale organer, der overvåger menneskerettigheder.

Kommissionen fortsatte traktatbrudsprocedurerne mod tre medlemsstater, der diskriminerede romabørn med hensyn til uddannelse. I 2021 oplevede etniske minoriteter, herunder migranter, fortsat forskelsbehandling og institutionel racisme på en række forskellige områder af livet, afslører resultater af rundspørger og undersøgelser vedrørende forskelsbehandling. Diskriminerende profilering på basis af etnicitet fortsætter i EU, som det fremgår af rapporter fra overvågningsorganer.

FRA'S UDTALELSE 4.3.

EU-medlemsstaterne opfordres til at udarbejde særlige nationale handlingsplaner eller strategier til at bekæmpe racisme, racediskrimination, antisemitisme, fremmedhad og dermed forbundet intolerance. Den nationale indsats bør være baseret på og afstemt efter de fælles retningslinjer for de nationale handlingsplaner mod racisme og for deltagelse og samarbejde med relevante partnere og civilsamfundsorganisationer. Medlemsstaterne bør i forbindelse med udarbejdelse, gennemførelse og overvågning af nationale handlingsplaner mod racisme sikre, at alle foranstaltninger er baseret på og afstemt med pålidelige ligestillingsdata.

I 2021 gik EU i gang med forarbejdet til opfyldelse af de forpligtelser, der indgår i den første EU-handlingsplan for bekæmpelse af racisme. EU's Gruppe på Højt Plan vedrørende Bekæmpelse af Racisme, Fremmedhad og Andre Former for Intolerance vedtog navnlig fælles retningslinjer for nationale handlingsplaner mod racisme.

Den nationale udvikling understøtter en bredere EU-indsats. Nogle medlemsstater vedtog nationale handlingsplaner for bekæmpelse af racisme for første gang i 2021. Under hensyntagen til forskellige nationale forhold medtog andre foranstaltninger til bekæmpelse af racisme i den bredere ramme for ikkeforskelsbehandling eller udviklede strategier til bekæmpelse af specifikke former for og tilkendegivelser af racisme, f.eks. strategier mod antisemitisme.

På trods af en vis positiv udvikling i forhold til at adressere datamangler på nationalt plan er der generelt mangel på data om erfaringer med racisme og forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse i hele EU. Knaphed på pålidelige og omfattende data hindrer effektiv udformning, gennemførelse og overvågning af handlingsplaner til bekæmpelse af racisme og forhindrer EU og medlemsstaterne i effektivt at overvåge situationen på ligestillingsområdet.

Resultaterne af nationale data og FRA-data viser fortsat, at der er en betydelig grad af underrapportering af tilfælde af forskelsbehandling og fordomsmotiveret vold. Underrapportering undergraver ofrenes rettigheder til støtte og beskyttelse og resulterer i, at der ikke sikres adgang til klage og domstolsprøvelse på lige fod. Det kompromitterer de nationale myndigheders bestræbelser på at efterforske og straffe hadforbrydelser.

EU's Gruppe på Højt Plan vedrørende Bekæmpelse af Racisme, Fremmedhad og Andre Former for Intolerance vedtog i 2021 en række centrale retningslinjer for at fremme indberetning af hadforbrydelser. Principperne fokuserer på ofrene og sigter mod at skabe en ramme, der kan rette de nationale bestræbelser mod fjernelse af hindringerne for rapportering og muliggøre etablering af strukturer og processer, som støtter effektiv indberetning af hadforbrydelser. En række medlemsstater rapporterede, at der blev gjort en særlig indsats for at etablere effektive indberetningssystemer, som f.eks. målrettet opsøgende arbejde over for grupper, der er i risiko for at blive ofre for hadforbrydelser, kapacitetsopbygning inden for retshåndhævelse og skridt i retning af øget samarbejde.

FRA'S UDTALELSE 4.4.

EU-medlemsstaterne opfordres til at anvende de centrale retningslinjer til at fremme indberetninger, der også kan fungere som en evalueringsramme for fastlæggelsen af nationale foranstaltninger til udformning og gennemførelse af en offercentreret tilgang til indberetning af hadforbrydelser. Medlemsstaterne bør fortsætte deres bestræbelser på at skabe strukturer, der letter indberetningsarbejdet, f.eks. etablering af tredjeparters indberetningstjenester, samt kapacitetsopbygning hos retshåndhævende myndigheder med hensyn til at fastlægge og registrere mulige hadforbrydelser. De bør også styrke samarbejdet med civilsamfundsorganisationer og støtteorganisationer for ofre og engagere sig i skræddersyede opsøgende foranstaltninger for at nå ud til dem, der er i risiko for at blive ofre for hadforbrydelser.

5

LIGESTILLING OG INKLUSION AF ROMAER

I 2021 vedtog Rådet for Den Europæiske Union sin henstilling vedrørende ligestilling, inklusion og deltagelse for romaer. Den opfordrer EU-medlemsstaterne til at vedtage nationale strategiske rammer for romaer og gøre alt, hvad der er muligt, for at nå målsætningerne og målene i EU's nye strategiske ramme for romaer inden 2030. EU og medlemsstaterne har taget flere initiativer med henblik på at inddrage romaer og omrejsende i udarbejdelsen af strategierne og gennemført høringer af relevante interessenter, såsom ligestillingsorganer og nationale menneskerettighedsinstitutioner.

EU har integreret inklusionen af romaer i flere policy- og lovgivningsdokumenter. De fleste medlemsstater har imidlertid ikke integreret inklusionen af romaer i deres vigtigste nationale strategier og foranstaltninger på vigtige politikområder som beskæftigelse, uddannelse, sundhedspleje og boliger.

I 2021 er romaernes og omrejsendes grundlæggende rettigheder stadig ikke fuldt ud respekteret. Sigøjnerhad, forskelsbehandling, fattigdom og social udstødelse samt hadforbrydelser og hadefulde ytringer påvirker fortsat et uforholdsmæssigt stort antal romaer og omrejsende i hele EU. Foranstaltningerne til bekæmpelse af covid-19-pandemien gjorde kun disse problemer værre.

Den 12. marts 2021 vedtog Rådet for Den Europæiske Union sin henstilling vedrørende ligestilling, inklusion og deltagelse for romaer og opfordrede medlemsstaterne til at vedtage nationale romastrategier inden september 2021. Kun 11 medlemsstater forelagde deres reviderede nationale strategier inden udgangen af 2021.

EU opfordrer medlemsstaterne til at integrere romaer og omreisende i alle policy- og lovgivningsdokumenter, der anses for at støtte og beskytte sårbare grupper. EU's nye strategiske ramme for romaer fastsætter syv målsætninger og tilknyttede mål, der skal være opfyldt inden 2030. Den har fokus på at bekæmpe sigøjnerhad og -diskrimination og på at fremme romaernes fulde deltagelse og inklusion gennem en kombination af generelle og målrettede politikker.

De fleste medlemsstater forelagde deres strategier for sent og ofte uden at tage hensyn til tidligere strategier eller foretage evalueringer af de tidligere strategier. Der blev gjort en større indsats for at rådføre sig med civilsamfundsorganisationer og ligestillingsorganer, men der er ikke megen evidens for romaers og omreisendes meningsfulde deltagelse i at udforme og gennemføre de nye strategier. Kun 11 medlemsstater havde oprettet en national romaplatform for at inddrage civilsamfundet mere effektivt i 2021.

FRA'S UDTALELSE 5.1.

EU-medlemsstaterne bør prioritere gennemførelsen af deres nationale strategiske rammer for romaer. Disse bør omfatte konkrete og målbare mål for at sikre effektiv overvågning og dataindsamling. Medlemsstaterne bør overveje lovende praksis i andre EU-lande og gøre brug af den vejledning, som FRA og arbejdsgruppen vedrørende romaer har givet. Medlemsstaterne bør fremme kapacitetsopbygning hos civilsamfundsorganisationer for romaer og systematisk opfordre dem til at deltage i udformningen, gennemførelsen og overvågningen af foranstaltninger til inklusion af romaer.

FRA'S UDTALELSE 5.2.

Medlemsstaterne bør overveje foranstaltninger til bekæmpelse af diskriminerende holdninger til romaer og omrejsende blandt retshåndhævende myndigheder. Sådanne foranstaltninger kan omfatte uddannelse af retsvæsenets aktører og brug af vejledning fra FRA og uddannelsesinitiativer fra Den Europæiske Unions Agentur for Uddannelse inden for Retshåndhævelse (Cepol) og FRA samt uddannelsesinitiativer fra Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa og Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder. Medlemsstaterne bør sikre, at tilfælde af politivold, der involverer romaer, hurtigt undersøges af uafhængige organer, og bør bistå ofrene med at anmelde forseelser fra politiets side.

Artikel 21 i EU's charter om grundlæggende rettigheder forbyder enhver forskelsbehandling på grund af etnisk eller social oprindelse eller tilhørsforhold til et nationalt mindretal. Siden 2000 har EU-retten (direktivet om racelighed, 2000/43/EF) fremmet ligebehandling og forbudt direkte og indirekte forskelsbehandling.

I sin rapport om grundlæggende rettigheder fra 2021 opfordrede FRA EU-medlemsstaterne til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og udrydde diskriminerende holdninger blandt politifolk. De opfordrede også de retshåndhævende myndigheder til at udstede konkrete, praktiske og brugsklare retningslinjer mod diskriminerende etnisk profilering fra politiet. Disse retningslinjer bør integreres i standardprocedurer og adfærdskodekser og systematisk videregives til frontlinjemedarbejdere.

Etnisk eller racemæssige profilering fra politifolk af personer, der opfattes som romaer eller omrejsende, er stadig udbredt, og politiets negative erfaringer underminerer tilliden til de offentlige myndigheder, viser FRA's forskning, der blev offentliggjort i 2021. I 2021 blev der rapporteret om to dødelige hændelser, der involverede romamænd og politimyndigheder i to medlemsstater. Europa-Kommissionens rapport til Europa-Parlamentet om gennemførelsen af direktivet om racelighed opfordrer medlemsstaterne til at offentliggøre data om klager modtaget af politiet, tilsynsmyndighederne og retsvæsenet.

6

ASYL, VISUM, MIGRATION, GRÆNSER OG INTEGRATION

Respekten for grundlæggende rettigheder ved de ydre grænser var fortsat en af de vigtigste udfordringer på menneskerettighedsområdet i EU. Påstande om afvisning og vold ved grænserne fortsatte. Det samme gjorde dødsfald på havet og på land og forsinkelser i anvisninger af en sikker havn for reddede migranter. Tilbageholdelse i forbindelse med asyl og tilbagesendelse fortsatte, bl.a. som led i forbedrede inddæmningsmekanismer ved grænserne.

EU har arbejdet med at gennemføre nye omfattende IT-systemer, herunder sikkerhedsforanstaltninger vedrørende grundlæggende rettigheder, der forventes at blive gennemført effektivt.

Artikel 78, stk. 1, i TEUF og artikel 18 og 19 i EU's charter om grundlæggende rettigheder forbyder *refoulement* – dvs. tilbagesendelse af personer, der risikerer forfølgelse eller alvorlig overlast – og kollektiv udvisning. Artikel 4 i chartret forbyder tortur og andre former for umenneskelig eller nedværdigende behandling. Dette er en ubetinget forpligtelse, der ikke giver mulighed for undtagelser eller fritagelser.

Respekten for grundlæggende rettigheder ved grænserne var fortsat en stor udfordring i EU i 2021 med flere indberetninger af påstande om afvisninger og politivold. Samtidig var der 3 402 dødsfald på havet og ved landegrænser i forsøg på at komme frem til EU, og humanitære redningsfartøjer stod over for trusler og vanskeligheder i forbindelse med anvisning af en sikker havn. Reddede migranter og flygtninge blev efterladt på havet i dagevis eller længere, hvilket bragte deres sikkerhed og fysiske integritet i fare.

FRA'S UDTALELSE 6.1.

Medlemsstaterne bør overveje at oprette effektive uafhængige overvågningsmekanismer ved grænserne samt tilgængelige klagemekanismer uafhængigt af resultatet af forhandlingerne om de foreslåede EU-regler i forbindelse med pagten om migration og asyl. Medlemsstaterne bør sikre, at påstande om afvisninger og mishandlinger straks og effektivt undersøges af de kompetente myndigheder.

FRA'S UDTALELSE 6.2.

Medlemsstaterne bør i hver sag foretage en individuel vurdering af, om mindre indgribende foranstaltninger end tilbageholdelse kan anvendes. Når medlemsstaterne tyr til tilbageholdelse som sidste udvej, skal de overholde alle de sikkerhedsforanstaltninger, som chartret og den europæiske menneskerettighedskonvention foreskriver. For de tilbageholdte personer, som afventer tilbagevendelse, bør adgangen til gratis retshjælp stilles til rådighed i praksis for at give personer i tilbagegivelsessager mulighed for at gøre brug af deres ret til effektive retsmidler i henhold til artikel 47 i chartret og sikre dem adgang til domstolsprøvelse i almindelighed.

Selv om artikel 6 i chartret, artikel 8, stk. 2, i det reviderede direktiv 2013/33/EU om modtagelsesforhold, artikel 15, stk. 1, i tilbagesendelsesdirektivet 2008/115/EF og artikel 28, stk. 2, i Dublinforordningen foreskriver, at medlemsstaterne i hver sag foretager en individuel vurdering af anvendeligheden af mindre indgribende foranstaltninger end tilbageholdelse, anvendes mindre indgribende foranstaltninger sjældent på grund af risikoen for forsvinden.

Sikkerhedsforanstaltninger vedrørende grundlæggende rettigheder i forbindelse med frihedsberøvelse blev fortsat undermineret i 2021 på grund af forlængelse af tilbageholdelsesperioderne, utilstrækkelige betingelser under tilbageholdelse, påstået mishandling fra vagternes side, mangel på en vurdering af nødvendigheden og proportionaliteten af tilbageholdelsen på individuelt grundlag samt manglende isolering af sager vedrørende sårbare personer. Desuden begrænser nogle medlemsstater adgangen til gratis retshjælp.

FRA'S UDTALELSE 6.3.

EU og medlemsstaterne bør intensivere indsatsen for at udbrede kendskabet om de rettigheder og retsmidler, der er til rådighed for personer, hvis data lagres i databaserne i EU's omfattende informationssystemer, samt indføre effektive tilsynsmekanismer. Medlemsstaterne bør sikre, at alle involverede medarbejdere modtager obligatorisk uddannelse inden for grundlæggende rettigheder.

I henhold til artikel 8, stk. 2, i chartret, samt EU's databeskyttelseslovgivning, har enhver ret til adgang, berigtigelse og sletning af sine lagrede personoplysninger. Forordninger om oprettelse af omfattende interoperable EU-databaser inden for området med frihed, sikkerhed og retfærdighed garanterer også denne ret. Driften og interoperabiliteten af EU's omfattende informationssystemer, som indsamler forskellige personoplysninger, har væsentlige konsekvenser for de grundlæggende rettigheder, som FRA også bemærkede i sin tidligere forskning.

Uddannelse af autoriseret personale er en retlig forpligtelse i henhold til de fleste af de retlige instrumenter, der gælder for store IT-systemer og deres interoperabilitet. På EU-plan stod Ceuol, eu-LISA og Frontex for en række uddannelsesaktiviteter i 2021 med henblik på at styrke de kompetente myndigheders viden om de tekniske og forretningsmæssige aspekter og virkningerne af anvendelse af systemerne. FRA bidrager til sådanne uddannelsesaktiviteter med input vedrørende de grundlæggende rettigheder.

7

INFORMATIONSSAMFUNDET, PRIVATLIVETS FRED OG DATABESKYTTELSE

I 2021 var der i lovgivnings- og politiktiltag vedrørende ny teknologi fokus på håndtering af de risici, som den øgede digitalisering i alle livets aspekter har medført. Vigtige sager i forbindelse med kunstig intelligens og moderation af onlineindhold var i søgelyset. Nødsituationer i forbindelse med håndtering af pandemien afprøvede databeskyttelsesprincipper i praksis; det samme gjorde udviklingen af sikkerhedsrelaterede foranstaltninger.

Udkastet til forordning om kunstig intelligens, der blev offentliggjort i april 2021, udgjorde et første forsøg på at regulere AI-industrien og samtidig indføre sikkerhedsforanstaltninger vedrørende grundlæggende rettigheder. EU-institutionerne og medlemsstaterne arbejdede frem mod en aftale om anvendelsesområdet og grænserne for den acceptable anvendelse af kunstig intelligens. Sideløbende skulle retten til databeskyttelse og privatlivets fred løbende genbekræftes, hvad angår foranstaltninger til beskyttelse af enkeltpersoner, både i forhold til pandemien og mod kriminelle aktiviteter. Dette fulgte et mønster, som har kunnet konstateres i FRA's rapporter om grundlæggende rettigheder hvert år siden 2014.

I 2021 bidrog eksperter og civilsamfundet, både på EU-plan og nationalt plan, med uvurderlig input til indførelsen af passende sikkerhedsforanstaltninger vedrørende grundlæggende rettigheder i udkastet til EU's forordning om kunstig intelligens. Den er fortsat ved at gå igennem flere iterationer, der på forskellig vis imødegår forskellige bekymringer for de grundlæggende rettigheder. Udkastet til forslaget indeholder tilskyndende henvisninger til de grundlæggende rettigheder, men det har vakt fælles bekymring i bl.a. det Europæiske Databeskyttelsesråd og hos Den Europæiske Tilsynsførende for Databeskyttelse, de nationale menneskerettighedsinstitutioner, civilsamfundsorganisationerne og de akademiske institutioner. Som eksempler herpå kan nævnes kategorier af forbudte AI-applikationer og det potentielle behov for at inkludere yderligere AI-systemer, såsom privat social scoring, den store afhængighed af virksomhedernes selvevaluering af cases med risikobetonet AI-brug, og behovet for at styrke tilsynsmekanismer og -organer, der har til opgave at udføre dette arbejde.

FRA'S UDTALELSE 7.1.

EU-lovgiverne bør sikre, at den fremtidige AI-forordning fuldt ud respekterer de grundlæggende rettigheder ved i givet fald at tage hensyn til de mangler, som Det Europæiske Databeskyttelsesråd/Den Europæiske Tilsynsførende for Databeskyttelse, civilsamfundet og andre har påpeget. EU-lovgiverne bør navnlig sikre, at anvendelsesområdet for brugscases i de forskellige risikokategorier er klart, og at der ydes tilstrækkelig vejledning og beskyttelse med hensyn til overholdelse af de grundlæggende rettigheder i forskellige praktiske sammenhænge. Selv om det er et velkomment første skridt, bør afhængigheden af selvevaluering være baseret på et effektivt tilsyn fra uafhængige organer med tilstrækkelige ressourcer, som besidder den nødvendige ekspertise i de grundlæggende rettigheder.

FRA'S UDTALELSE 7.2.

EU-institutioner og -medlemsstater, der regulerer digitale tjenester, bør sikre, at både overdreven og utilstrækkelig fjernelse af indhold forhindres, og at begrænsningerne er forholdsmæssige, således at de ikke strider imod retten til ytringsfrihed, informationsfrihed og ikkeforskelsbehandling. I betragtning af vigtigheden af evidensbaseret tilsyn med hensyn til effektiv begrænsning af onlineindhold, som overholder de grundlæggende rettigheder, bør EU-institutionerne og medlemsstaterne sikre, at de relevante retlige rammer giver eksperter fra de akademiske institutioner og civilsamfundene lovlig adgang til data og mulighed for at gennemføre forskning.

Udbredelsen af ulovligt indhold online, herunder hadefulde ytringer, er en trussel mod de grundlæggende rettigheder. I den forbindelse er forslag om regulering af digitale tjenester på EU-plan og nationalt plan en lovende tendens. Men som flere interesserede parter (herunder Det Europæiske Databeskyttelsesråd, Den Europæiske Tilsynsførende for Databeskyttelse, nationale menneskerettighedsinstitutioner, databeskyttelsesmyndigheder og civilsamfundsorganisationer) har fremhævet, indebærer regulering af indhold og tjenester online også udfordringer for beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder, såsom retten til privatlivets fred og databeskyttelse, retten til ytrings- og informationsfrihed samt retten til ikkeforskelsbehandling (artikel 7, 8, 11 og 21 i EU's charter om grundlæggende rettigheder).

Både nationale lovgivningsinitiativer og udkastet til retsakt om digitale tjenester har givet anledning til forskellige holdninger og en del kritik. Ved vurdering af disse afdækkes en række spørgsmål af almen relevans. Disse omfatter behovet for at sikre, at foranstaltninger til at begrænse onlineindhold er forholdsmæssige, samt vigtigheden af at sikre effektive tilsynsmekanismer.

Desuden er forskning afgørende for at forstå, hvordan onlineindhold kan begrænses, uden at det bringer beskyttelsen af brugernes rettigheder i fare. Dette kræver adgang til data om digitale platformes funktionsmåde med hensyn til deres indvirkning på de grundlæggende rettigheder. Men nogle af de store platforme forhindrede eksterne eksperter fra civilsamfundsorganisationerne i at foretage forskning af de grundlæggende rettigheder i 2021 ved at nægte dem adgang til deres data.

Beskyttelsen af borgerne mod trusler af forskellig art, herunder som følge af pandemien, ulovligt indhold og cyberkriminalitet, er velment. Til dette formål har EU-institutionerne og medlemsstaterne imidlertid vedtaget lovgivning, eller overvejer at indføre lovgivning, der kan være i strid med de grundlæggende rettigheder, navnlig retten til privatlivets fred og databeskyttelse (artikel 7 og 8 i chartret).

Udviklingen af covid-19-certifikater indebærer udfordringer for databeskyttelsen, hvilket databeskyttelsesinstitutionerne og civilsamfundsorganisationerne i de fleste medlemsstater fremhævede. På trods af Menneskerettighedsdomstolens seneste retspraksis om masseovervågning og EU-Domstolens retspraksis om datalagring har medlemsstaterne fortsat fremlagt lovgivningsforslag med henblik på at styrke overvågning og lagring af data uden at indarbejde passende sikkerhedsforanstaltninger vedrørende grundlæggende rettigheder. Selv om beskyttelsen af fysiske personers sundhed og sikkerhed er legitime mål, har eksperter påpeget behovet for at foretage passende undersøgelser af nødvendighed og proportionalitet for at sikre, at ingen foranstaltninger vil føre til krænkelse af retten til privatlivets fred og databeskyttelse eller andre grundlæggende rettigheder.

FRA'S UDTALELSE 7.3.

EU-institutionerne og medlemsstaterne bør sikre, at alle nye retlige initiativer, der foreslås for at fremme fysiske personers sikkerhed, det være sig i en nødsituation eller ej, respekterer de grundlæggende rettigheder. Navnlig bør retlige foranstaltninger til bekæmpelse af covid-19-pandemien eller fremme af sikkerheden mod nationale trusler sikre, at der indføres passende garantier for beskyttelsen af retten til databeskyttelse og privatlivets fred. Sådanne foranstaltninger bør fastsættes ved lov og være nødvendige og forholdsmæssige i et demokratisk samfund. Uafhængige tilsynsmekanismer bør sikre, at disse foranstaltninger kontrolleres regelmæssigt. Fysiske personer bør kunne klage over sådanne foranstaltninger og have adgang til effektive retsmidler.

8

BARNETS RETTIGHEDER

Covid-19-pandemien lagde fortsat pres på børns rettigheder i 2021. I marts 2021 vedtog Europa-Kommissionen for første gang en EU-strategi for børns rettigheder på seks emneområder, herunder: børns socioøkonomiske inklusion, sundhed og uddannelse, fremme af børns deltagelse, og bekæmpelse af vold mod børn. Den europæiske børnegaranti, som er en anden vigtig milepæl i bekæmpelsen af børnefattigdom og social udstødelse, supplerer strategien.

Antallet af asylsøgende børn steg betydeligt, mens den ustabile situation ved grænserne var en alvorlig udfordring. Tilbageholdelse af mindreårige migranter fortsatte i flere medlemsstater, herunder i tilfælde, hvor personens alder endnu ikke var fastlagt. De udfordringer, der er forbundet med gennemførelsen af direktiv (EU) 2016/800 om retssikkerhedsgarantier, fortsatte i flere medlemsstater, mens de internationale overvågningsorganer gav udtryk for bekymring over den retsstridige tilbageholdelse af børn.

FRA'S UDTALELSE 8.1.

Europa-Kommissionen kunne overveje at yde målrettet støtte og vejledning til medlemsstaterne til gennemførelsen af den europæiske børnegaranti og EU's strategi for børns rettigheder. Dette kunne omfatte fremme af udveksling af god praksis med hensyn til gennemførelse og overvågning.

Medlemsstaterne bør sikre, at der afsættes tilstrækkelige ressourcer til deres nationale handlingsplaner til gennemførelse af den europæiske børnegaranti og EU's strategi for børns rettigheder, og at de rettes mod de mest sårbare børn, navnlig med hensyn til følgerne af covid-19-pandemien.

Europa-Kommissionen og medlemsstaterne bør fortsat vurdere følgerne af pandemien på børns mentale sundhed og træffe foranstaltninger til at forebygge yderligere negative konsekvenser.

Covid-19-pandemien påvirker fortsat børns rettigheder, som EU's charter om grundlæggende rettigheder (chartret) beskytter, såsom retten til uddannelse (artikel 14) og til den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for deres trivsel (artikel 24). Andelen af børn, som lever med risikoen for fattigdom og social udstødelse i EU-27, steg fra 22,2 % i 2019 til 24,2 % i 2020 ifølge de seneste statistikker fra Eurostat.

I 2021 vedtog Rådet for Den Europæiske Union den europæiske børnegaranti, en ordning til forebyggelse og bekæmpelse af børnefattigdom, som skal give alle børn lige adgang til basale tjenester, herunder børn i sårbare grupper. Mange interessenter og civilsamfundet hilste garantien velkommen. Medlemsstaterne vil skulle omsætte den til nationale handlingsplaner i 2022.

Europa-Kommissionen vedtog den første EU-strategi nogensinde for børns rettigheder. Den præciserer en række foranstaltninger inden for områder, som covid-19-pandemien også har berørt.

Medlemsstaterne fortsatte i 2021 med at yde finansiel bistand samt social beskyttelse og særlige uddannelsesforanstaltninger for at minimere de negative konsekvenser af covid-19-pandemien. Pandemiens indvirkning på børns mentale sundhed vækker bekymring, selv om man endnu ikke kender det fulde omfang.

Antallet af børn og uledsagede børn, der ansøgte om asyl i 2021, steg betydeligt fra under 130 000 i 2020 til næsten 167 000 i 2021. Migrantbørn har ret til beskyttelse under FN-konventionen om barnets rettigheder, den europæiske menneskerettighedskonvention, chartret og EU-lovgivning såsom direktiv 2013/33/EU om modtagelsesforhold. Migrantbørn oplevede imidlertid ofte alarmerende forhold i visse medlemsstater og ved EU's grænser.

Afvisning og vold i mindst syv EU-medlemsstater har også berørt børn, der rejser med deres familier, og uledsagede børn. FN's organisationer, civilsamfundet og Europarådet har kraftigt fordømt denne situation.

Børn med familier og uledsagede børn bliver fortsat tilbageholdt i flere medlemsstater, herunder i forbindelse med aldersvurderinger. Tilbageholdelsen af børn bør kun være en undtagelsesvis foranstaltning og en sidste udvej, i henhold til EU-retten. I EU's strategi for børns rettigheder, som blev vedtaget i marts 2021, stilles forslag om forskellige foranstaltninger, herunder udvikling af alternativer til tilbageholdelse af migrantbørn.

FRA'S UDTALELSE 8.2.

EU-medlemsstaterne bør sikre, at der tilbydes passende modtagelsesforhold for børn med familier samt uledsagede børn. Europa-Kommissionen bør støtte medlemsstaterne i udviklingen af alternativer til tilbageholdelse, som en af de foranstaltninger, der er fastsat i EU's strategi for børns rettigheder.

FRA'S UDTALELSE 8.3.

EU-medlemsstaterne bør overveje mindre indgribende foranstaltninger end tilbageholdelse af børn, der er mistænkte eller tiltalte, i deres bestræbelser på at gennemføre EU-direktivet om retssikkerhedsgarantier og anden international og national lovgivning. Påstande om utilstrækkelige forhold eller utilstrækkelig behandling af frihedsberøvede børn bør undersøges og afhjælpes fuldt ud. Medlemsstaterne bør sikre, at professionelle, der beskæftiger sig med børn i det strafferetlige system, modtager undervisning i rettigheder for børn, der er i kontakt med loven, samt børn, der frihedsberøves.

Artikel 48 i chartret fastsætter vigtige garantier for formodningen om uskyld og retten til et forsvar. I henhold til artikel 24 i chartret skal barnets tarv komme i første række.

I direktiv (EU) 2016/800 om retssikkerhedsgarantier for børn, der er mistænkte eller tiltalte i straffesager, fastsættes en række begrænsninger af frihedsberøvelsen af et barn i strid med loven og en række minimumsbetingelser for deres behandling, såsom adgang til sundhedspleje, fysisk og mental udvikling, uddannelse, motion og familieliv. Chartret forbyder enhver form for tortur og umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (artikel 4). Flere internationale overvågningsorganer fremhævede imidlertid den upassende behandling af frihedsberøvede børn i nogle medlemsstater i 2021.

Reformer af retsvæsenet med henblik på at indarbejde direktivet om retssikkerhedsgarantier i national ret, der skulle finde sted i juni 2019, fortsatte i 2021. Traktatbrudsprocedurerne, der blev indledt i 2019, mod syv medlemsstater er stadig i gang. Flere medlemsstater begyndte at ændre deres strafferetspleje i 2021 med stærkt fokus på mindre indgribende foranstaltninger end tilbageholdelse, og nedsættelse af særlige domstole for mindreårige.

9

ADGANG TIL DOMSTOLSPRØVELSE

I dette kapitel er der fokus på to brede emneområder: ofres rettigheder med hensyn til særlige kategorier af ofre og retsvæsenets uafhængighed. Sidstnævnte er særlig vigtigt for så vidt angår retsstatsprincippet.

EU styrkede ofres rettigheder yderligere i 2021. Inden for rammerne af platformen for ofres rettigheder fortsatte Europa-Kommissionen med at drøfte, hvordan direktiv 2012/29/EU om ofres rettigheder forholder sig til forskellige kategorier af ofre. Medlemsstaterne har iværksat nye rets- og/eller politiktiltag for at styrke de generiske rettigheder for alle ofre for forbrydelser, navnlig for kvinder som ofre for kønsbaseret vold.

Samtidig voksede bekymringen for respekten for retsstatsprincippet, navnlig retsvæsenets uafhængighed. Der var fortsat underskud på den konto i flere EU-medlemsstater. Mekanismen til at gøre fordelingen af EU-midler betinget trådte i kraft, så foranstaltninger til at sanktionere krænkelse af retsstatsprincippet er gradvist ved at tage form.

I henhold til artikel 8 og artikel 9 i direktivet om ofres rettigheder skal alle ofre for kriminalitet have adgang til passende støtte. Medlemsstaternes strafferetlige systemer skal derfor være indrettet til at sikre, at tilstrækkelig støtte er tilgængelig, som opfylder de fastlagte præstationsmål.

Netværket af eksisterende støtteorganisationer i mange medlemsstater er stadig sporadisk og ufuldstændigt, og politiet har ofte vanskeligt ved at vurdere, hvilke støtteorganisationer der er tilgængelige og mest hensigtsmæssige for de enkelte ofre, hvilket fremgår af FRA's forskning i 2021. Denne situation resulterer f.eks. i, at nogle medlemsstater har omfattende dækning af ofre for menneskehandel eller kvinder, der er ofre for vold i hjemmet eller seksuel vold, mens andre ofre, f.eks. ofre for racistisk, homofobisk eller situationsbestemt vold, såsom berigelseskriminalitet, modtager begrænsede tilbud om støtte.

Desuden har meget få medlemsstater et register over godkendte støttetjenester for ofre i henhold til FRA's forskning for 2021. Et sådant register ville gøre det lettere for politiet og de strafferetlige myndigheder at beslutte, hvilke tjenester der kan anmodes om at yde støtte, der opfylder visse standarder.

FRA'S UDTALELSE 9.1.

I henhold til direktivet om ofres rettigheder skal EU-medlemsstaterne sikre, at alle ofre for kriminalitet – uanset typen af kriminalitet – har adgang til en organisation, der yder støttetjenester. Ydelse af støttetjenester for ofre bør understøttes af kvalitetsstandarder, f.eks. i forbindelse med en certificerings- eller akkrediteringsproces, der sikrer, at de ydede støttetjenester når de fastlagte præstationsmål.

FRA'S UDTALELSE 9.2.

EU-medlemsstaterne bør etablere et solidt retsgrundlag for afgørelser om tilhold med øjeblikkelig virkning udstedt af politiet, uden at der kræves samtykke eller anmodning fra offeret, i overensstemmelse med Istanbulkonventionen. Desuden bør medlemsstaterne sikre, at de retshåndhævende myndigheder faktisk udsteder sådanne afgørelser om tilhold med øjeblikkelig virkning i alle relevante tilfælde, at der føres tilsyn med, at gerningsmanden overholder disse afgørelser, samt at manglende overholdelse medfører konsekvente sanktioner.

I henhold til artikel 50 og 52 i Istanbulkonventionen om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet skal medlemsstater, der har ratificeret konventionen, sikre, at politiet kan og er indstillet på at reagere omgående og hensigtsmæssigt ved at tilbyde ofre tilstrækkelig og omgående beskyttelse i form af tilhold med øjeblikkelig virkning. Nogle medlemsstater har stadig ingen bestemmelser om tilhold med øjeblikkelig virkning i deres retssystemer, mens politiet i andre er tilbageholdende med at bruge dem, jf. data, som er indsamlet af FRA i 2021. I andre tilfælde træffes afgørelser om tilhold med øjeblikkelig virkning, men der gøres ikke meget for at sikre, at voldsmænd rent faktisk overholder dem.

FRA'S UDTALELSE 9.3.

EU-medlemsstaterne skal sikre, at deres domstole forbliver uafhængige og upartiske for at sikre, at sager af relevans for EU-retten afgøres i overensstemmelse med retsstatsprincippet og de grundlæggende rettigheder, herunder artikel 47 i chartret. EU-medlemsstaterne bør navnlig sikre, at dommere og anklagere ikke behøver frygte indledning af disciplinærsager på grund af måden, hvorpå de udøver deres funktion.

Et uafhængigt retsvæsen er hjørnestenen i retsstatsprincippet og retten til adgang til domstolsprøvelse (artikel 19 i traktaten om Den Europæiske Union, artikel 67, stk. 4, i TEUF og artikel 47 i EU's charter om grundlæggende rettigheder). Ikke kun eksterne aktører, såsom staten eller medierne, men også usmidige interne mekanismer hos retsmyndigheder, der lægger pres på anklagere eller dommere, kan true denne uafhængighed, hvilket EU-Domstolens domme i 2021 i sager vedrørende domstolene i Polen og Ungarn gjorde opmærksom på.

Denne fare er især forbundet med foranstaltninger vedrørende disciplinær kontrol. Hvis sådanne foranstaltninger overhovedet anvendes over for dommere og offentlige anklagere, skal man være overmåde påpasselig med at sikre, at de ikke indvirker på udøvelsen af domstolsfunktioner.

10

STATUS OG TENDENSER INDEN FOR GENNEMFØRELSEN AF FN'S KONVENTION OM RETTIGHEDER FOR PERSONER MED HANDICAP

Europa-Kommissionen lancerede EU's nye handicapstrategi for 2021-2030. Forordning (EU) 2021/1060 om fælles bestemmelser blev formelt vedtaget, idet der blev indført strenge kriterier for at sikre EU-finansiering i overensstemmelse med konventionen om rettigheder for personer med handicap. Penderrettigheder for personer med handicap blev styrket. En rapport fra Europa-Parlamentet om konklusioner draget af andragender om rettigheder for personer med handicap kaster lys over områder, hvor der er sket forbedringer både for Unionen og for medlemsstaterne.

Covid-19-pandemien resulterede i større dødelighed og flere sygdomstilfælde blandt personer med handicap. Indberetning af sager om mishandling gav anledning til yderligere krav om hurtig afinstitutionisering. En afgørelse truffet af Den Europæiske Komité for Sociale Rettigheder vedrørende særskilt undervisning for børn med handicap fremhævede behovet for en fuldt inkluderende undervisning på primær- og sekundærtrinet.

Medlemsstaterne tog de næste skridt til at gennemføre den nye europæiske retsakt om tilgængelighed. Gennemførelsen af konventionen om rettigheder for personer med handicap ud over de nuværende EU-direktivs anvendelsesområde var fortsat ujævn. Alle medlemsstaterne har nu et nationalt overvågningsorgan for konventionen om rettigheder for personer med handicap.

Artikel 19 i konventionen om rettigheder for personer med handicap og EU's handicapstrategi for 2021-2030 kræver afinstitutionisering af personer med handicap. Indførelsen af handicapstrategien vil øge presset for at fuldføre afinstitutioniseringen i EU. Denne proces vil blive understøttet af vejledningen fra Kommissionen til medlemsstaterne om sikring af, at handicappede kan leve selvstændigt og være inkluderet i samfundet, som forventes offentliggjort i 2023.

FRA'S UDTALELSE 10.1.

EU og medlemsstaterne bør straks fremskynde deres indsats for afinstitutionisering, herunder gennem passende brug og kontrol med EU-midler for at sikre, at personer med handicap kan leve selvstændigt og være inkluderet i samfundet. Dette er særlig vigtigt for at forhindre yderligere krænkelser af rettigheder for personer med handicap under fremtidige pandemier eller i andre nødsituationer med lignende virkninger.

I den nye forordning om fælles bestemmelser, som blev vedtaget i 2021, fastsættes betingelserne og procedurerne for otte EU-fonde. Den knytter udtrykkeligt finansiering sammen med overholdelse af konventionen om rettigheder for personer med handicap. I henhold til forordningen skal medlemsstaterne etablere ordninger, der sikrer, at politikker, lovgivning og standarder for tilgængelighed afspejles korrekt i forberedelsen og gennemførelsen af programmer. Den kræver også inddragelse af handicaporganisationer i hele finansieringskredsløbet samt gennemførelse og anvendelse af konventionen om rettigheder for personer med handicap som en »grundforudsætning« for anvendelsen af EU-midler.

Forordningen om fælles bestemmelser er derfor et vigtigt middel til at sikre, at EU-midler ikke anvendes til at konsolidere eller på anden måde udvide institutionaliserede måder at leve på (f.eks. ved at medfinansiere renoveringen af sådanne institutioner). Formålet er at sikre, at midlerne i stedet bidrager til afinstitutionaliseringen (f.eks. ved at medfinansiere nye strukturer og tjenester, der gør det muligt at støtte måder at leve i samfundet på).

Covid-19-pandemien har understreget det presserende behov for afinstitutionalisering. Personer med handicap er udsat for større fysisk risiko som følge af pandemien. Deres psykiske trivsel er også i større fare, når de befinder sig i institutionaliserede miljøer som følge af den dermed forbundne isolation og manglende sociale kontakt.

I henhold til artikel 33, stk. 2, i konventionen om rettigheder for personer med handicap skal alle EU-medlemsstater oprette et uafhængigt overvågningsorgan. Det har alle EU-medlemsstaterne og Unionen nu gjort, hvilket markerer 2021 som det år, hvor denne særlige milepæl for overvågning i forbindelse med konventionen om rettigheder for personer med handicap er nået fuldt ud.

Men som beskrevet her og i tidligere udgaver af rapporten om grundlæggende rettigheder er der fortsat udfordringer i forbindelse med disse organers drift, herunder utilstrækkelig finansiering og utilstrækkelige faciliteter og menneskelige ressourcer. Samtidig har pandemien mindet os om behovet for at øge kendskabet til rettigheder for personer med handicap, hvilket er en central funktion for sådanne organer. Endelig vil den rolle, som påtænkes for nationale organer under den nye forordning om fælles bestemmelser, herunder at overvåge overholdelsen af konventionen om rettigheder for personer med handicap under de forskellige faser af EU-finansieringen, kræve, at der stilles yderligere ressourcer til rådighed for disse organer.

FRA'S UDTALELSE 10.2.

EU-medlemsstaterne bør sikre, at de afsætter tilstrækkelige menneskelige og finansielle ressourcer til de organer, de udpeger som overvågningsorganer i henhold til artikel 33, stk. 2. De bør styrke det tætte samarbejde med disse organer om udformning, overvågning og gennemførelse af relevante politikker og EU-midler. De bør også sikre, at disse organer har tilstrækkelige ressourcer til at udføre deres opgaver på en effektiv og produktiv måde, navnlig i forhold til EU-politik- og finansieringscyklussen.

FRA'S UDTALELSE 10.3.

EU-medlemsstaterne bør fremskynde gennemførelsen af direktivet om webtilgængelighed og den europæiske retsakt om tilgængelighed og bør sigte mod at sikre tilgængelighed på områder, der endnu ikke er harmoniseret ved EU-lovgivning, således at personer med handicap kan deltage fuldt ud i alle livets aspekter og på lige fod med andre har adgang til faciliteter og tilbud, der er åbne eller stilles til rådighed for offentligheden.

I henhold til artikel 9 i konventionen om handicappedes rettigheder skal deltagerstaterne sikre, at personer med handicap på lige fod med andre har adgang til de fysiske omgivelser, de transportmuligheder, den information og kommunikation, herunder de informations- og kommunikationsteknologier og -systemer, og de øvrige faciliteter og tilbud, der er frit tilgængelige for offentligheden, både i byområder og i landdistrikter.

Pandemien afslørede mangler i informationen til personer med handicap. Mange offentlige websteder har stadig brug for forbedringer på trods af vedtagelsen af direktiv (EU) 2016/2102 om webtilgængelighed, mens gennemførelsen af den europæiske retsakt om tilgængelighed fortsat er i opstartsfasen. Der er stadig udfordringer med hensyn til tilgængelighed på områder som f.eks. valgsteder, domstole og transport.

I 2021 oplevede vi både fremgang og tilbagegang med hensyn til beskyttelsen af grundlæggende rettigheder. I FRA's *Fundamental Rights Report 2022* (rapport om grundlæggende rettigheder for 2022) beskrives den vigtigste udvikling i EU i perioden januar-december 2021, og den indeholder FRA's udtalelser på disse områder. Den giver indsigt i de hovedemner, der danner grundlag for debatten om grundlæggende rettigheder i hele EU, herunder både resultater og områder, der fortsat giver anledning til bekymring.

I dette års fokuskapitel ses der på sociale rettigheder og ligestilling i lyset af genopretningen efter covid-19-pandemien. De øvrige kapitler omhandler EU's charter om grundlæggende rettigheder, ligestilling og ikkeforskelsbehandling, racisme, fremmedhad og den hermed forbundne intolerance, integration af romaer, asyl og migration, informationssamfundet, privatlivets fred og databeskyttelse, børns rettigheder, adgang til domstolsprøvelse og status for gennemførelsen af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

FREMME OG BESKYTTELSE AF DINE GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER I HELE EU —

Den fuldstændige FRA-rapport om grundlæggende rettigheder for 2022 — *Fundamental Rights Report 2022* — findes på <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/fundamental-rights-report-2022>

Se også relaterede FRA-publikationer:

- FRA (2022), *Rapport om grundlæggende rettigheder 2022 — FRA's udtalelser*, Luxembourg, Publikationskontoret, <https://fra.europa.eu/da/publication/2022/fundamental-rights-report-2022-fra-opinions> (tilgængelig på alle 24 officielle EU-sprog)
- FRA (2022), *Social rights and equality in light of the recovery from the Covid-19 pandemic* (sociale rettigheder og ligebehandling i lyset af genopretningen efter covid-19-pandemien), Luxembourg, Publikationskontoret, <https://fra.europa.eu/da/publication/2022/social-rights-equality-recovery-covid-19> (tilgængelig på engelsk og fransk)

FRA's tidligere årsrapporter om udfordringer og resultater med hensyn til grundlæggende rettigheder i Den Europæiske Union er fortsat tilgængelige på FRA's [websted](#) (på engelsk, fransk og tysk).

NÆRMERE INFORMATION

FRA — DEN EUROPÆISKE UNIONS AGENTUR FOR GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER

Schwarzenbergplatz 11 — 1040 Wien — Østrig

Tlf. +43 158030-0 — Fax +43 158030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Den Europæiske Unions
Publikationskontor